

Litterära verk med vittnesmål från landsbygden

Från 1930-talets bonderomantiska romaner av Vilhelm Moberg, till Bernt Stafs proggmusik på 1970 – talet och nutidens blogg med Underbara Clara i spetsen. Alla är populärkulturella landsbygdsskildringar som på olika vis symboliserar sin tids motrörelse mot det moderna samhället. I forskningsprojektet 'Hem till gården' dyker Ann-Sofi Ljung Svensson, lektor i litteraturvetenskap vid Malmö universitet, djupare in i idyllgenrens värld.

– Genom att se hur landsbygden har gestaltats av olika författarskap under de senaste hundra åren kan vi också synliggöra viktiga samhälleliga processer som präglat Sverige, historiskt och fram till idag. Det är precis det som jag kommer att göra i det här forskningsprojektet.

Landsbygden – en motpol till staden

I projektet riktar Ljung Svensson in sig på idyllgenren, en litterär genre som har funnits sedan antiken, men som trots sin långa livslängd haft flera konstanta drag.

– Det handlar om motsättningarna mellan stad och landsbygd. Det handlar om människor från staden som ger sig iväg ut till landet för att sedan beskriva den livsform som finns där. I det avseende gestaltas också landsbygden som en motpol till staden – en plats där människor kan leva ett harmoniskt och balanserat liv, fritt från stadens stress.

Under tre års tid kommer Ljung Svensson undersöka fem skilda författarskap från tidigt 1900-tal fram tills idag. Det är författarna Karl-Erik Forsslund, Vilhelm Moberg, Astrid Lindgren, vissångaren Bernt Staf och bloggaren Clara Lidström. Men trots

att de varit verksamma under skilda tidpunkter och har olika uttrycksformer, så finns det många likheter.

– De har haft lite olika föreställningar om vad man ska använda landsbygden till, men alla har varit överens om att den i någon mening måste räddas. På landsbygden kan man leva ett liv som är annorlunda än det i staden och det är ett liv som har värden. Vilka värden det är gestaltas i deras verk.

Författarna inom idyllgenren gestaltar mer eller mindre utopiska samhällslösningar och deras skildringar av landsbygden uppvisar samtidigt på olika sätt ett missnöje med eller en kritik mot den svenska välfärdsstaten. Idyllgenren har blivit en plattform för författarna, och läsarna, att reflektera över det samhälle de lever i.

– Delen om Bernt Staf är ett nedslag i 70-talets gröna vågen-rörelse. Hans musik speglar det som gröna vågen vände sig mot vid den tidpunkten, det vill säga miljonprogrammets följder. I sina texter lyfter han fram fenomen som ensamhet och utanförskap, och landsbygden blir den plats där människor kan råda bot mot detta.

Populärkulturella uttryck

De valda litterära texterna verkar som vittnesmål från skilda tidpunkter och berör den svenska samhällsutvecklingen. Förutom att innehålla olika samhälleliga diskurser, ser Ljung Svensson också att litteraturen speglar den medieutveckling som skett under det senaste århundradet.

– Idyllen är i dag lågt värderad som litterär genre, men i mer populärkulturella sammanhang är den

livaktig. Vilhelm Mobergs texter publiceras som tidningsföljetong på 40- och 50-talet och Astrid Lindgrens verk med barnen i Bullerbyn var en av Sveriges första riktigt stora barnsatsningar på TV. Clara Lidström skildrar landsbygden i nutidens medium som är bloggen och Bernt Staf tematiserade motsättningen mellan stad och land genom proggmusiken och använde det för sin tid viktigaste populärkulturella mediet: vinylskivan. Det är intressant att se hur idyllgenren framträder i olika former vid olika tidsepoker. Den hittar alltid ett medium för sin tid. Där lever den vidare.

Ljung Svensson menar att ett studium av framställningar av landsbygden är av stor betydelse eftersom de litterära verken innehåller en rad olika samhällskritiska reflektioner och processer som är högst relevanta idag.

– Vi ser idag ett ökat intresse för landsbygden. Det finns flera skäl till det. Miljöfrågor blir allt viktigare och landsbygdens avfolkning pågår fortfarande. Landsbygden har varit ett konstant samhällsproblem under de senaste hundra åren och genom att se hur skönlitteraturen gestaltat landsbygden och de förhoppningar som har knutits till landsbygdsliv kan vi öka vår förståelse för motsättningen mellan stad och land.

Text: Kajsa Langer